Informacje niejawne – ochrona

Tomasz A. Winiarczyk

zagadnienia

- pojęcia podstawowe
- klasyfikacja informacji niejawnych
- nadawanie klauzuli tajności
- zasady ochrony informacji niejawnych
- ochrona informacji niejawnych w jednostce organizacyjnej
- dopuszczanie osoby do pracy z informacjami niejawnymi
- kancelarie tajne
- systemy teleinformatyczne
- zdolność przedsiębiorcy do ochrony informacji niejawnych
- instrukcja postępowania z materiałami niejawnymi

podstawa prawna

- USTAWA z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych

rękojmia zachowania tajemnicy

- zdolność osoby do spełnienia ustawowych wymogów dla zapewnienia ochrony informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem, stwierdzona w wyniku przeprowadzenia postępowania sprawdzającego

dokument w rozumieniu ustawy

- każda utrwalona informacja niejawna

materiał w rozumieniu ustawy

- dokument lub przedmiot albo dowolna ich część, chronione jako informacja niejawna,
  - zwłaszcza urządzenie, wyposażenie lub broń wyprodukowane albo będące w trakcie produkcji, a także składnik użyty do ich wytworzenia

przetwarzanie informacji niejawnych

- wszelkie operacje wykonywane w odniesieniu do informacji niejawnych i na tych informacjach,
  - w szczególności ich wytwarzanie, modyfikowanie, kopiowanie, klasyfikowanie, gromadzenie, przechowywanie, przekazywanie lub udostępnianie

dokument szczególnych wymagań bezpieczeństwa

- systematyczny opis sposobu zarządzania bezpieczeństwem systemu teleinformatycznego;

dokument procedur bezpiecznej eksploatacji systemu teleinformatycznego

- opis sposobu i trybu postępowania w sprawach związanych z bezpieczeństwem informacji niejawnych przetwarzanych w systemie teleinformatycznym oraz zakres odpowiedzialności użytkowników systemu teleinformatycznego i pracowników mających do niego dostęp

dokumentacja bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego

- opracowane zgodnie z zasadami określonymi w ustawie
  - dokument szczególnych wymagań bezpieczeństwa
  - dokument procedur bezpiecznej eksploatacji systemu teleinformatycznego

akredytacja bezpieczeństwa teleinformatycznego

- dopuszczenie systemu teleinformatycznego do przetwarzania informacji niejawnych

certyfikacja i audyt

- **certyfikacja** — proces potwierdzania zdolności urządzenia, narzędzia lub innego środka do ochrony informacji niejawnych
- **audyt bezpieczeństwa systemu** teleinformatycznego — weryfikacja poprawności realizacji wymagań i procedur, określonych w dokumentacji bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego

zasady ogólne – art. 4 ust. 1

- Informacje niejawne mogą być udostępnione wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy lub pełnienia służby na zajmowanym stanowisku albo wykonywania czynności zleconych.

zasady ogólne – art. 4 ust. 2

- Zasady zwalniania od obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnych oraz sposób postępowania z aktami spraw zawierającymi informacje niejawne w postępowaniu przed sądami i innymi organami określają przepisy odrębnych ustaw.

zasady ogólne – art. 4 ust. 3

- Jeżeli przepisy odrębnych ustaw uprawniają organy, służby lub instytucje albo ich upoważnionych pracowników do dokonywania kontroli, w szczególności do swobodnego dostępu do pomieszczeń i materiałów, a jej zakres dotyczy informacji niejawnych, uprawnienia te są realizowane z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.

ściśle tajne

Art. 5. 1. Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „ściśle tajne", jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje wyjątkowo poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

1) zagrozi niepodległości, suwerenności lub integralności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej;
2) zagrozi bezpieczeństwu wewnętrznemu lub porządkowi konstytucyjnemu Rzeczypospolitej Polskiej;
3) zagrozi sojuszom lub pozycji międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej;
4) osłabi gotowość obronną Rzeczypospolitej Polskiej;
5) doprowadzi lub może doprowadzić do identyfikacji funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników służb odpowiedzialnych za realizację zadań wywiadu lub kontrwywiadu, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, jeżeli zagrozi to bezpieczeństwu wykonywanych czynności lub może doprowadzić do identyfikacji osób udzielających im pomocy w tym zakresie;
6) zagrozi lub może zagrozić życiu lub zdrowiu funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, lub osób udzielających im pomocy w tym zakresie;
7) zagrozi lub może zagrozić życiu lub zdrowiu świadków koronnych lub osób dla nich najbliższych albo świadków, o których mowa w art. 184 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.), lub osób dla nich najbliższych.

tajne

Art. 5. 2. Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „tajne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

1) uniemożliwi realizację zadań związanych z ochroną suwerenności lub porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
2) pogorszy stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi;
3) zakłóci przygotowania obronne państwa lub funkcjonowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
4) utrudni wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub ścigania sprawców zbrodni przez służby lub instytucje do tego uprawnione;
5) w istotny sposób zakłóci funkcjonowanie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości;
6) przyniesie stratę znacznych rozmiarów w interesach ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

poufne

Art. 5. 3. Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „poufne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że:

1) utrudni prowadzenie bieżącej polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej;
2) utrudni realizację przedsięwzięć obronnych lub negatywnie wpłynie na zdolność bojową Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
3) zakłóci porządek publiczny lub zagrozi bezpieczeństwu obywateli;
4) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę bezpieczeństwa lub podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej;
5) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli lub ściganie sprawców przestępstw i przestępstw skarbowych oraz organom wymiaru sprawiedliwości;
6) zagrozi stabilności systemu finansowego Rzeczypospolitej Polskiej;
7) wpłynie niekorzystnie na funkcjonowanie gospodarki narodowej.

zastrzeżone

Art. 5. 4. Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „zastrzeżone”, jeżeli nie nadano im wyższej klauzuli tajności, a ich nieuprawnione ujawnienie może mieć szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

nadawanie klauzuli tajności

- Klauzulę tajności nadaje osoba, która jest uprawniona do podpisania dokumentu lub oznaczenia innego niż dokument materiału.
  - Osoba ta może określić datę lub wydarzenie, po których nastąpi zniesienie lub zmiana klauzuli tajności.
  - Zniesienie lub zmiana klauzuli tajności są możliwe wyłącznie po wyrażeniu pisemnej zgody przez tę osobę albo jej przełożonego w przypadku ustania lub zmiany ustawowych przesłanek ochrony.
- Informacje niejawne podlegają ochronie w sposób określony w ustawie do czasu zniesienia lub zmiany klauzuli tajności.
- Kierownicy jednostek organizacyjnych przeprowadzają nie rzadziej niż raz na 5 lat przegląd materiałów w celu ustalenia, czy spełniają ustawowe przesłanki ochrony.

informacje niejawne bez względu na upływ czasu

- Chronione bez względu na upływ czasu, z zastrzeżeniem art. 7 ust. 2, są:

1) dane mogące doprowadzić do identyfikacji funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników służb i instytucji, uprawnionych do wykonywania na podstawie ustawy czynności operacyjno-rozpoznawczych jako funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników wykonujących te czynności;
2) dane mogące doprowadzić do identyfikacji osób, które udzieliły pomocy w zakresie czynności operacyjno-rozpoznawczych służbom i instytucjom uprawnionym do ich wykonywania na podstawie ustawy;
3) informacje niejawne uzyskane od organów innych państw lub organizacji międzynarodowych, jeżeli taki był warunek ich udostępnienia.

zasada ograniczonego dostępu do informacji niejawnych

- informacje niejawne mogą być udostępnione wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy na zajmowanym stanowisku
- tzw. zasada **„need-to-know”**

zasada ograniczenia udostępniania

- udostępnianie informacji niejawnych wyłącznie osobom gwarantującym ich ochronę przed nieuprawnionym ujawnieniem

zasada podporządkowania środków ochrony typowi klauzuli

- środki ochrony fizycznej i zasady bezpieczeństwa obiegu dokumentów muszą być dostosowane do klauzuli tajności wytwarzanych, przetwarzanych i przechowywanych informacji
- dzięki temu dokumenty i materiały, które zawierają informacje niejawne takiej samej wagi są w każdej instytucji chronione w taki sam lub podobny sposób.

zasada dostosowania ochrony

- dostosowanie zakresu środków ochrony fizycznej do uwarunkowań i specyfiki danej instytucji
- zakres stosowania środków ochrony fizycznej musi jednocześnie:
  - być adekwatny do klauzuli tajności i ilości informacji niejawnych, zgodnie z zasadą podporządkowania środków ochrony klauzuli informacji, jak również poziomowi dostępu do tego typu informacji osób zatrudnionych
  - uwzględniać zalecenia służb ochrony państwa, związane z ochroną przed zagrożeniami pochodzącymi od obcych służb specjalnych

zasada kontroli wytwórcy nad sposobem ochrony informacji

- każda osoba, która ma prawo do podpisania dokumentu lub oznaczenia materiału innego niż dokument ma również prawo do określenia klauzuli tajności, która wpływa na dobór środków ochrony danej informacji

zasada odpowiedniości klauzuli

- zakaz zaniżania lub zawyżania klauzuli tajności
- zasada ta wymusza stosowanie środków ochrony, które będą adekwatne do wagi określonej informacji, czego konsekwencją jest uniknięcie ponoszenia niepotrzebnych kosztów, które wiązałyby się z praktykami zawyżania klauzuli tajności, jak również koncentrowanie środków na ochronie informacji, która wymaga specjalnych środków bezpieczeństwa

oznaczenia klauzul tajności

- oznaczenia klauzul tajności:

1) „00”— dla klauzuli „ściśle tajne”;
2) „0” — dla klauzuli „tajne”;
3) „Pf”— dla klauzuli „poufne”;
4) „Z”— dla klauzuli „zastrzeżone”.

nadzór nad funkcjonowaniem systemu ochrony informacji niejawnych

- kompetencja ABW i SKW
- Szef ABW pełni funkcję krajowej władzy bezpieczeństwa.
- Krajowa władza bezpieczeństwa jest właściwa do nadzorowania systemu ochrony informacji niejawnych w stosunkach RP z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi i wydawania dokumentów upoważniających do dostępu do informacji niejawnych NATO, Unii Europejskiej lub innych organizacji międzynarodowych.

współpraca

- Kierownicy jednostek organizacyjnych współdziałają ze służbami i instytucjami uprawnionymi do prowadzenia poszerzonych postępowań sprawdzających, kontrolnych postępowań sprawdzających oraz postępowań bezpieczeństwa przemysłowego, w szczególności udostępniają funkcjonariuszom, pracownikom albo żołnierzom tych służb i instytucji, po przedstawieniu przez nich pisemnego upoważnienia, pozostające w ich dyspozycji informacje i dokumenty niezbędne do realizacji czynności w ramach tych postępowań.

odpowiedzialność kierownika jednostki

- Kierownik jednostki organizacyjnej, w której są przetwarzane informacje niejawne, odpowiada za ich ochronę, w szczególności za zorganizowanie i zapewnienie funkcjonowania tej ochrony.

pełnomocnik ochrony

- Kierownikowi jednostki organizacyjnej bezpośrednio podlega zatrudniony przez niego pełnomocnik do spraw ochrony informacji niejawnych, który odpowiada za zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych.

pełnomocnik ochrony

- Kierownik jednostki organizacyjnej może zatrudnić zastępcę lub zastępców pełnomocnika ochrony, z zastrzeżeniem spełnienia przez te osoby warunków określonych w ustawie.
- Szczegółowy zakres czynności zastępcy pełnomocnika ochrony określa kierownik jednostki organizacyjnej.

zadania pełnomocnika ochrony

- Do zadań pełnomocnika ochrony należy:

1) zapewnienie ochrony informacji niejawnych, w tym stosowanie środków bezpieczeństwa fizycznego;
2) zapewnienie ochrony systemów teleinformatycznych, w których są przetwarzane informacje niejawne;
3) zarządzanie ryzykiem bezpieczeństwa informacji niejawnych, w szczególności szacowanie ryzyka;
4) kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji, w szczególności okresowa (co najmniej raz na trzy lata) kontrola ewidencji, materiałów i obiegu dokumentów;
5) opracowywanie i aktualizowanie, wymagającego akceptacji kierownika jednostki organizacyjnej, planu ochrony informacji niejawnych w jednostce organizacyjnej, w tym w razie wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, i nadzorowanie jego realizacji;
6) prowadzenie szkoleń w zakresie ochrony informacji niejawnych;
7) prowadzenie zwykłych postępowań sprawdzających oraz kontrolnych postępowań sprawdzających;
8) prowadzenie aktualnego wykazu osób zatrudnionych lub pełniących służbę w jednostce organizacyjnej albo wykonujących czynności zlecone, które posiadają uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych, oraz osób, którym odmówiono wydania poświadczenia bezpieczeństwa lub je cofnięto;
9) przekazywanie odpowiednio ABW lub SKW do ewidencji danych osób uprawnionych do dostępu do informacji niejawnych, a także osób, którym odmówiono wydania poświadczenia bezpieczeństwa lub wobec których podjęto decyzję o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa.

pion ochrony

- Swoje zadania pełnomocnik ochrony realizuje przy pomocy wyodrębnionej i podległej mu komórki organizacyjnej do spraw ochrony informacji niejawnych, jeżeli jest ona utworzona w jednostce organizacyjnej.

naruszenie przepisów

- W przypadku stwierdzenia naruszenia w jednostce organizacyjnej przepisów o ochronie informacji niejawnych pełnomocnik ochrony zawiadamia o tym kierownika jednostki organizacyjnej i podejmuje niezwłocznie działania zmierzające do wyjaśnienia okoliczności tego naruszenia oraz ograniczenia jego negatywnych skutków.

szkolenia – art. 19 i nast.

- Wszystkie osoby mające dostęp do informacji niejawnych będą szkolone w zakresie ochrony tych informacji nie rzadziej niż co 5 lat.

zaświadczenie

- Odbierając zaświadczenie o odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych, osoba przeszkolona składa pisemne oświadczenie o zapoznaniu się z przepisami o ochronie informacji niejawnych.

dopuszczenie do pracy

- Dopuszczenie do pracy lub pełnienia służby na stanowiskach albo zlecenie prac związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej może nastąpić po:

1) uzyskaniu poświadczenia bezpieczeństwa oraz
2) odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych.

dopuszczenie do pracy

Osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego nie mogą być dopuszczone do pracy lub pełnienia służby na stanowiskach albo wykonywania czynności zleconych, z którymi łączy się dostęp do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”.

– istnieją w tym zakresie wyjątki

postępowanie sprawdzające

- Pełnomocnik ochrony przeprowadza **zwykłe postępowanie sprawdzające** na pisemne polecenie kierownika jednostki organizacyjnej.
  - Postępowanie sprawdzające ma na celu ustalenie, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy.
- W szczególnych sytuacjach przeprowadza się **poszerzone lub specjalne postępowanie sprawdzające**.

postępowanie sprawdzające

- **zwykłe** – prowadzone przez pełnomocników ochrony (do „poufne”)
- **poszerzone** – prowadzone przez ABW lub SKW (do „ściśle tajne” i „tajne”).

poświadczenie bezpieczeństwa

- Po zakończeniu postępowania sprawdzającego z wynikiem pozytywnym organ prowadzący postępowanie wydaje poświadczenie bezpieczeństwa i przekazuje osobie sprawdzanej, zawiadamiając o tym wnioskodawcę.

kancelarie tajne – art. 42 i nast.

Kierownik jednostki organizacyjnej, w której są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”, tworzy kancelarię, zwaną dalej „kancelarią tajną”, i zatrudnia jej kierownika.

systemy teleinformatyczne

- Systemy teleinformatyczne, w których mają być przetwarzane informacje niejawne, podlegają akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego.
  - Potwierdzeniem udzielenia przez ABW albo SKW akredytacji jest świadectwo akredytacji bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego.
    - Udziela się go na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.

dot. ochrony danych osobowych

- Uwzględniając kategorie przetwarzanych danych o raz zagrożenia wprowadza się poziomy bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych w systemie informatycznym:

1) podstawowy;
2) podwyższony;
3) wysoki.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych

systemy teleinformatyczne

- ABW albo SKW może odstąpić od przeprowadzenia audytu bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego, jeżeli system jest przeznaczony do przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „poufne”.
- Kierownik jednostki organizacyjnej udziela akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego dla systemu teleinformatycznego przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” przez zatwierdzenie dokumentacji bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego.

zdolność przedsiębiorcy do ochrony informacji niejawnych

- Warunkiem dostępu przedsiębiorcy do informacji niejawnych w związku z wykonywaniem umów albo zadań wynikających z przepisów prawa, jest zdolność do ochrony informacji niejawnych.
- Dokumentem potwierdzającym zdolność do ochrony informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej jest świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego, wydawane przez ABW albo SKW po przeprowadzeniu postępowania bezpieczeństwa przemysłowego.
  - W przypadku przedsiębiorcy wykonującego działalność jednoosobowo i osobiście zdolność do ochrony informacji niejawnych potwierdza poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli tajności „poufne” lub wyższej, wydawane przez ABW albo SKW, i zaświadczenie o odbytym przeszkoleniu w zakresie ochrony informacji niejawnych wydawane przez ABW albo SKW.

rodzaje świadectw

- W zależności od stopnia zdolności do ochrony informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej wydaje się świadectwo odpowiednio:

1) **pierwszego stopnia** — potwierdzające pełną zdolność przedsiębiorcy do ochrony tych informacji;
2) **drugiego stopnia** — potwierdzające zdolność przedsiębiorcy do ochrony tych informacji, z wyłączeniem możliwości ich przetwarzania we własnych systemach teleinformatycznych;
3) **trzeciego stopnia** — potwierdzające zdolność przedsiębiorcy do ochrony tych informacji, z wyłączeniem możliwości ich przetwarzania w użytkowanych przez niego obiektach.

okresy ważności świadectw

- Świadectwo potwierdzające zdolność do ochrony informacji niejawnych o klauzuli:

1) „ściśle tajne” potwierdza zdolność do ochrony informacji niejawnych o klauzuli:
   a) „ściśle tajne” — przez okres 5 lat od daty wystawienia,
   b) „tajne” — przez okres 7 lat od daty wystawienia,
   c) „poufne” — przez okres 10 lat od daty wystawienia;
2) „tajne” potwierdza zdolność do ochrony informacji niejawnych o klauzuli:
   a) „tajne” — przez okres 7 lat od daty wystawienia,
   b) „poufne” — przez okres 10 lat od daty wystawienia;
3) „poufne” potwierdza zdolność do ochrony informacji niejawnych o tej klauzuli przez okres 10 lat od daty wystawienia.

instrukcja postępowania z materiałami niejawnymi

- konieczność posiadania przez jednostkę
- może stanowić część instrukcji kancelaryjnej

elementy instrukcji

- zakres rzeczowy informacji niejawnych
- warunki dostępności do informacji niejawnych
- zasady ewidencjonowania dokumentów niejawnych
- uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych
- zasady udostępniania informacji niejawnych
- wymagania w zakresie opracowywania i oznaczania dokumentów niejawnych
- zasady przygotowania dokumentów do wysyłki
- zasady gromadzenia dokumentów niejawnych
- zasady odpowiedzialności za informacje niejawnych
- zasady nadzoru w zakresie ochrony informacji zastrzeżonych